

Risale-i Nur'un insana bakış açısında ve insanı eğitmede getirdiği yenilikler

Faruk Soylu

Yrd. Doç. Dr.

Özet

Risale-i Nur'da tecdidi ele alırken eserin içeriğinde, içeriğin aktarılış ve söyleniş biçimi ile amacında ve muhatabını ele alış biçiminde tecdit yönüne bakmak gerekir. Bu çalışmada bir tecdit hareketi olarak görülen Risale-i Nur ve hareketinin Müslümanlara, İslam toplumuna ve insanlığa ne gibi mesajlar getirdiği, bunları nasıl sunduğu, insana, bakış açısının ne olduğu, insanlarda ne gibi değişim ve gelişmeler görmek istediği ve sonuç olarak nasıl bir toplumu hedeflediği ele alınmıştır. Kısacası Risale-i Nur eserlerinin ve hareketinin tebliğ ve tecdit yöntemi irdelenmeye gayret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Tecdit, eğitim, tebliğ yöntemi, muhatap, kamil insan

Giriş

Risale-i Nur'da tecdidi ele alırken eserin içeriğinde, içeriğin aktarılış ve söyleniş biçimi ile amacında ve muhatabını ele alış biçiminde tecdit yönüne bakmak gerekir kanaatindeyim. Çünkü bir eserin değerini, gücünü, sanat vb. yönlerini değerlendirirken sözü söyleyene, muhataba, maksat ve makama bakmak lazımdır.¹ Buna sözün söylendiği zaman ve mekâna dikkat gibi unsurlar da ilave edilebilir.

1 "... çünkü kelâmın tabakaları, ulviyet ve kuvvet ve hüsn-ü cemal cihetinden dört menbaı var: Biri mütekellim, biri muhatap, biri maksat, biri makamdır. Ediplerin, yanlış olarak yalnız makam gösterdikleri gibi değildir. Öyleyse, sözde kim söylemiş, kime söylemiş, niçin söylemiş, ne makamda söylemiş işe bak. Yalnız söze bakıp durma." (Sözler, Yirmi Beşinci Söz, s.395 Onuncu Nükte-i Belâgat)

*Risale-i Nurun
bütün meselele-
rinin alt yapısını
oluşturan temel
yaklaşım, kâinatı,
varlıkları, insanı
ve hadiseleri
Kur'an'ın bakış
açısıyla ele alma-
sıdır. Eşya, can-
lılar ve insanlar
bir hikmetle bir
maksatla yaratıl-
mışlardır.*

Bir eğitim-öğretim yöntemi değerlendirilirken ana hatlarıyla yöntemin dayandığı yaklaşım ve teori, ilkeler ve amaçlar, takip edilen süreç ve teknikler göz önünde bulundurulmaktadır. Eğitim süreci ise kabaca öğrenilecek müfredat, öğreten ve öğrenenin vazifeleri, öğrenme ve öğretme faaliyetleri ve ortamla ilgili unsurlardan oluşmaktadır.

Çalışmanın başlığında ifade edilen Risale-i Nur'un İnsana Bakış Açısında ve İnsanı Eğitmede Getirdiği Yenilikler konusunu ele alırken elbette bir eğitim-öğretim yöntemini ele alır gibi konuya yaklaşmamız söz konusu olamaz. Ancak eserin çok önemli bir eğitim vazifesinin olması dolayısıyla bunu gerçekleştirirken başvurduğu yaklaşım, uyguladığı yöntem, takip edilen süreçler ve yol yordama ana hatlarıyla değinilmeye çalışılacaktır.

Risale-i Nur ve başlattığı hareket İslam'ın bir tecdit hareketi olarak görülmektedir. O halde bu eserler "Müslümanlara ve İslam toplumuna ne gibi mesajlar getirmiş, bunları nasıl sunmuş, Mü'mine ve Müslümana bakış açısı nedir, onlarda ne gibi değişim ve gelişmeler görmek istiyor ve sonuç olarak nasıl bir toplum arzuluyor?" gibi sorulara verilen yenilikçi cevaplar ele alınacaktır.

Bu çalışmada bir eğitim bilimci olarak değil de, eğitimin belli bir alanında (dil öğretimi) uzun süredir çalışan bir eğitimci olarak Risale-i Nur eserlerinin ve hareketinin bu tecditte takip ettiği yöntem irdelenmeye gayret edilecektir.

2. Risale-i Nur'un Eğitim ve İrşad Yöntemi

2.1. Eserin içeriği

Eserin ihtiva ettiği mevzular çok geniş bir konu olduğu için bu çalışmada ele alınmayacaktır.

2.2. Eserin Yaklaşımı

Risale-i Nur'un bütün meselelerinin alt yapısını oluşturan temel yaklaşım, kâinatı, varlıkları, insanı ve hadiseleri Kur'an'ın bakış açısıyla ele almasıdır. Eşya, canlılar ve insanlar bir hikmetle bir maksatla yaratılmışlardır. Kâinatta görülen bitmez tükenmez faaliyet ve hareketlerin ilahi gayeleri vardır.² Her şey yaratılış hedefi istikametinde hareket ettikçe değer ve anlam kazanır.³

Risale-i Nur kâinatı, içindeki varlıkları ve aralarındaki münasebeti bir bütün olarak görür. Her birisi diğerleriyle çok sıkı irtibatlıdır. Tamamı tek bir sanatkârın eseridir. Diğer bir ifadeyle Risale-i Nur mikro ve makro kâinatlara birden bakar; mikro kâinatta hapsolup kalmadığı gibi makro kâinatta da kaybolup gitmez. Atomlardan ve yıldızlardan birini idare ede-

2. Yani, herbir masnu öyle bir mektub-u Rabbânîdir ki, umum zişuur onu mütalâa eder. ...Yani, herbir masnuun en mühim gayeleri Sâniine bakar; Onun kemâlât-ı san'atını ve nukuş-u esmâsını ve murassaât-ı hikmetini ve hedâyâ-yı rahmetini Onun nazarına arz etmek ve cemal ve kemâline bir ayna olmaktadır. ... Demek, faaliyetten gelen hareket ve zeval, bir tekellümât-ı tesbihîyedir. Ve kâinattaki faaliyet dahi, kâinatın ve envânın sessizce bir konuşması ve konuşurmasıdır. (Mektubat, Yirmidördüncü Mektup, Birinci Makam, s.483-484)

3. İmân bir intisabdır. Öyle ise, insan, imân ile insanda tezâhür eden san'at-ı İlâhiye ve nukuş-u esmâ-i Rabbâniye itibâriyle bir kıymet alır. ... Demek, Sâniine intisabdan ibâret olan imân, insandaki bütün âsâr-ı sanatı izhâr eder. İnsanın kıymeti, o sanat-ı Rabbâniyeye göre olur ve âyine-i Samedâniye itibâriyledir. (Sözler, Yirmüçüncü Söz, Birinci Mebhas, S. 282)

meyen diğeri de edemez. Çiçeği yaratan baharı da halk etmiştir.⁴

Kâinatta tecelli eden Tevhit hakikatini ele alırken bahsedilen Ehadiyet ve Vahidiyet yüzlerinde bu yaklaşımı görmekteyiz.⁵

Aynı yaklaşımı Hz. Peygamberin (asm) ele alınışında da görmekteyiz. Bir yandan insan olarak ve insanların ve bütün mahlûkatın sözcüsü olarak ibadetiyle dergâh-ı ilahiye seslenmesi yönünü ve diğeri yandan Allah'ın insanlara elçisi olması hasebiyle nübüvvet ve risalet yönünü birlikte ele alır.⁶

2.3. Eserin Amacı

Risale-i Nur'un bir vazifesi, insanlara iman-ı tahkiki dersi vermek⁷, hak ve istikamete davet etmek, meşru bir hayat yaşamaya çağırmasıdır.

Risale-i Nur'un insana gösterdiği hedefler:

- İnsan-ı kamil, abid, şakir, salih, aziz ve mütefekkir bir mü'min olmak
- Hukukullah ve hukuk-u ibada saygılı bir kul olmak
- Dünya ve içindeki mahlûkata dost ve kardeş ve sorumluluk sahibi bir halife olmak
- Allah'a (cc) muti' bir kul, Hz. Peygamber'e ve Kur'an'a tabi sadık bir mü'min olmak

Risale-i Nur'un toplumsal bir görevi, toplumu yöneten ve yönlendiren kurum ve yetkililere doğru İslam'ı ve İslam'a layık doğruluğu nasihat etmek ve göstermektir. Bu vazife icra edilirken asla idarecilerin ve politikacıların işine karışmak, bir güç elde etmek ve herhangi bir menfaat sağlamak gibi bir maksat takip edilemez. Edilse ihlase ve rıza-yı ilahiye aykırı olur.

Ancak Risale-i Nur'da bu vazifeyi yerine getirirken maksadın rıza-yı ilahi olduğu vurgulanıyor ve tebliğ görevini yerine getiren şahısların ya da şahs-ı manevinin asla dünyevi ve maddi hiçbir beklentisinin olmaması gerektiği özenle dile getiriliyor. Risale-i Nur'da bu göreve karşılık herhangi bir mevki, makam, maddi veya manevi bir çıkar beklentisi içinde olmak gibi hedeflerin bu rıza-yı ilahiye aykırı olduğu da ifade edilmektedir. Hizmeti yerine getirirken uyulacak temel prensipler, neticeleri Allah'tan beklemek, dünyevi menfaat istememek, lüks ve israftan uzak sade bir hayat sürdürmek ve bu esnada maruz kalılabilecek hücum ve sert eleştirilere sabır ile dayanmak ve zaman zaman zulüm de edilse affedici olmaktır.

Risale-i Nur'un insanlığa yönelik amacı "manevi tahribatı tamir, asayişe

Risale-i Nur'un toplumsal bir görevi, toplumu yöneten ve yönlendiren kurum ve yetkililere doğru İslam'ı ve İslam'a layık doğruluğu nasihat etmek ve göstermektir.

4. Hâkim-i Arz ve Semâvât, emr-i 'e mâlik âmir-i Mutlak olan Sultan-ı Ezelî ve Ebedî, tabakât-ı mahlûkatında cereyan eden ve kemâl-i itaat ve intizam ile imtisâl olunan, evâmîr ve kumandanlığının şüânâtı ve zerrâtın seyârâta ve sinekten semâvâta kadar olan tabakât-ı mahlûkat ve tavâif-i mevcudâtta küçük büyük, cüz'î küllî tabakâtı ve tâifeleri ayrı ayrı, fakat birbirine bakar bir tarzda birer daire-i rubûbiyet, birer tabaka-i hâkimiyet görünüyor. (Sözler, Otuzbirinci Söz, İkinci Esas s.520)

5. "Hâlık-ı Zülcelâlin nasıl ki mahlûkatının herbir ferdinin başında ve masnuâtının herbir cüz'ünün cephesinde, ehadiyetinin sikkelerini koymuştur...; öyle de, herbir nev'in üstünde çok sikke-i ehadiyet, herbir küll üstünde müteaddit hâtem-i Vahidiyet, tâ mecmû-u âlem üstünde mütenevvi' turra-i Vahdet, gayet parlak bir sûrette koymuştur." (Sözler, Yirmi İkinci Söz, İkinci Makam, Altıncı Lem'a s.270)

6. İşte o zât, bir saadet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi, bir rahmet-i binihâyenin kâşifi ve ilâncısı ve saltanat-ı Rubûbiyetin mehâsininin dellâli, seyircisi ve künûz-u esmâ-i İlahiyenin keşşâfi, göstericisi olduğundan, böyle baksan, yani ubûdiyeti cihetiyle, onu bir misâl-i muhabbet, bir timsâl-i rahmet, bir şeref-i insaniyet, en nurânî bir semere-i şecere-i hilkat göreceksin; şöyle baksan, yani risâleti cihetiyle, bir bürhan-ı Hak, bir sirâc-ı hakikat, bir şems-i hidâyet, bir vesile-i saadet görürsün. (Sözler, On Dokuzuncu Söz, Altıncı Reşha s.216)

7. Risale-i Nur ezaları, bütün mühim hakaik-i imaniye ve Kur'âniyeyi, hattâ en muannide karşı dahi parlak bir surette ispatı, çok kuvvetli bir işaret-i gaybiye ve bir inâyet-i İlahiyedir. (Mektubat, Yirmisekizinci mektup, Yedinci Mesel, s.361-362)

Risale-i Nur
insana bir
bütünlük içinde
bakar. İnsanı
aklı, kalbi, ruhu,
duyguları, her
tür türlü istidat ve
kabiliyetleriyle bir
bütün olarak ele
alır. Bu yaklaşım
günümüzün
öğrenme
teorilerinden
'Çoklu Zekâ'
teorisine yakın bir
bakış açısıdır.

yardımcı olmaktadır.

Risale-i Nur müspeti tavsiye ederek taraftarlarının mal ve canlarını tehlikeye atmadan az bir fedakârlıkla hizmet ettirmek amacındadır.

2.4. Eserin Muhatabı

Risale-i Nur muhatap olarak geniş yelpazede bulunan insan tiplerini alır. Münkir, müteredit insanlardan tutun, gafil, günahkâr ama pişman mü'minlere, en taklidi iman sahibi bir mü'minden en tahkiki iman sahibi bir mü'mine kadar her türden insana hitap eder. Her muhataba en uygun dil ve üslubu kullanır.⁸

Risale-i Nur hem basit fikirli hem de ilim tahsil etmiş kişilere birden etkili biçimde hitap etme, ders verme özelliğine sahiptir.⁹

Risale-i Nur muhatabının aklına, kalbine, hissiyatına, vicdanına ayrı ayrı seslenir ve psikolojisine uygun bir biçimde ikna etme yolunu tercih eder.

Risale-i Nur insana bir bütünlük içinde bakar. İnsanı aklı, kalbi, ruhu, duyguları, her türlü istidat ve kabiliyetleriyle bir bütün olarak ele alır. Bu yaklaşım günümüzün öğrenme teorilerinden 'Çoklu Zekâ' teorisine yakın bir bakış açısıdır.

Risale-i Nur bütün insanlara kategorik genellemelere gitmeden ve basmakalıp tavsiflere başvurmadan ayrı ayrı teşhis ederek seviye ve tiplemelelerine uygun hitap eder.

Risale-i Nur çok geniş bir yelpazede ve farklı insan gruplarına hitap ettiği halde insanları rahatsız etmez ve aksi tesir uyandırmaz. Kavl-i leyin ile seslenir. İçerik ve üslup açısından insanı memnun ve mutmain kılar, şevk, heyecan verir, üzüntüsü ve sıkıntısı olan insanı teselli eder.¹⁰

Risale-i Nur toplumu ve bireyleri etkileyen toplumsal, ideolojik ve resmi faktörleri göz önünde bulundurarak hitap eder.

Risale-i Nur her zaman değer vererek insanları muhatap alır. Asla kişiliğini, aklını, hislerini, vicdanını töhmet altında bırakmaz, önyargılı yaklaşmaz. Pozitif ve iyi niyetle yaklaşır.

Risale-i Nur insanın kin, nefret, düşmanlık gibi olumsuz duygu ve fiillerini mü'min ve Müslüman kardeşine değil, şeytana, nefse, ehl-i dalalete, zararlı kimselere yönlendirir.

Risale-i Nur hiçbir meselesini muhatabın aklına, kalbine, vicdanına ve aklı-ı selimine kabul ettirmeden ondan peşinen ve teslimiyetle kabul etmesini istemez. Bu sayede bireyi bilinçlendirir, akli muhakemesini geliştirir. Karar verme mekanizmasını harekete geçirir. Muhatabın, ikna olmadan hiç kimsenin arkasından gitmesine mani olur; itimat ve teslimiyeti su-i istimal

8. Risaleler ..., en büyük âlimden tut, tâ en âmi adama kadar ve ehl-i kalb büyük bir veliden tut, tâ en muannid dinsiz bir filozofa kadar olan tabakat-ı nâs ve taifeler o risaleleri gördükleri ve okudukları ve bir kısmı tokatlarını yedikleri hâlde tenkit edilmemesi ve her taife derecesine göre istifade etmesi, doğrudan doğruya bir eser-i inâyet-i Rabbâniye ve bir keramet-i Kur'âniye olduğu... (Mektubat, Yirmisekizinci mektup, Yedinci Mesele, s.362)

9. ...İşte, en uzak hakikatleri en yakın bir tarzda, en âmi bir adama ders verecek derecede, ... suhulet-i beyan, elbette, bilâşüphe, bir eser-i inâyetir ... ve Kur'an-ı Kerim'in içzâ-ı mânevîsinin bir cilvesidir..... (Mektubat, Yirmisekizinci mektup, Yedinci Mesele, s.362)

10. Halbuki şu risaleler ise, şimdîye kadar hiç kimsede-çoklardan sorduğum hâlde-sû-i tesir ve aksülâmel ve tahdiş-i ezhan gibi bir zarar vermedikleri, doğrudan doğruya bir işâret-i gaybiye ve bir inâyet-i Rabbâniye olduğu bizce muhakkaktır. (Mektubat, Yirmisekizinci mektup, Yedinci Mesele, s.363)

eden art niyetli, dessay, münafık ve karıştırıcıların planlarını akim bırakır.

Risale-i Nur okur ve muhataplarına bu sayılan nedenlerle büyük bir motivasyon sağlar; kazandırdığı iman, marifet, ilim, ahlak, güzel tutum ve davranışlarla manevi zevk, şevk, huzur ve itminan verir.

2.5. İçeriğin Söyleniş biçimi veya tebliğ biçimi

Risale-i Nur'un bir özelliği de insana seslendiğinde ve ders verdiğinde insanın bütün temel istidat ve kuvvelerine birden hitap eder. Diğer bir deyimle aklına, kalbine, vicdanına, duygularına, nefesine ve ruhuna aynı anda seslenir. Misal: Mü'mine kin ve adavet beslemenin ne kadar zararlı ve zulüm olduğunu anlatırken hakikat, hikmet, İslamiyet, insanîyet, kişisel ve toplumsal hayat açıları gibi çok yönlü bir yaklaşım sergiler.

Risale-i Nur iman ve İslam hakikatlerini akli delillerle ve açıkça anlaşılabilir bir biçimde izah eder.¹¹

Risale-i Nur'un izahları akli, mantıki ve kolaylıkla anlaşılabilir tarzdadır, çünkü hak ve hakikat güçlüdür; izah ve ispat için mübalağaya, karmaşık ifade biçimlerine ve dolambaçlı yollara ihtiyacı yoktur.

Kur'an'dan süzülen Sözler (Risale-i Nur) yalnızca akli ve ilmi meseleler değil aynı zamanda kalbe, ruha ve çeşitli hissiyata da hitap eden ve o açılardan ikna eden meselelerdir.

Risale-i Nur yalnızca medreselerde tahsil edilen ilimlerle ya da yalnızca tasavvuf ve tarikatla elde edilen kalbin keşif ve zevkleriyle değil belki akıl ve kalbin birlikteliği ve beden ve ruh ve duyguların dayanışmasıyla çok yüksek bir bilinç, inanç ve kemal derecesi kazandırır.¹²

Bu meyanda Caner Kutlu "Bediüzzaman akıl ile kalp arasında berzahî bir yol bulmuştur, hem akılla had çizer (çünkü akıl en yüksek bakış yüksekliğidir) küfrün lekelerini temizler; hem de kalpte doğrudan Rabb'i seyreder" demektedir.¹³

Risale-i Nur zamanımızın tabiatçı, maddeci ve hazcı felsefelerine karşı müminlere ve Müslümanlara güçlü bir iman kazandırır; akıl ve kalplerini şüphelerden kurtarır ve her iki dünyada huzur ve mutluluğu kazandıracak formüller ve çareler sunar.¹⁴

Risale-i Nur mesleğinin başarılı olmasının altında yatan başlıca iki se-

Risale-i Nur'un izahları akli, mantıki ve kolaylıkla anlaşılabilir tarzdadır, çünkü hak ve hakikat güçlüdür; izah ve ispat için mübalağaya, karmaşık ifade biçimlerine ve dolambaçlı yollara ihtiyacı yoktur.

11. Kur'an'dan gelen o Sözler ve o Nurlar, yalnız akli mesâil-i ilmiye değil, belki kalbi, ruhi, hali mesâil-i imaniyedir. Ve pek yüksek ve kıymetli maarif-i İlahiye hükmündedirler. (Mektubat, s. 340)

12. Hem, Risale'ti'n-Nur sair ulemanın eserleri gibi yalnız aklın ayağı ve nazariyla ders, vermez ve evliya misillü, yalnız kalbin keşf ve zevkiyle hareket etmiyor; belki akıl ve kalbin itihat ve imtizacı ve ruh ve sair letâifin teâvünü ayağıyla hareket ederek evc-i âläya uçar, taarruz eden felsefenin değil ayağı, belki gözü yetişmediği yerlere çıkar, hakaik-i imâniyeyi kör gözüne de gösterir. (Kastamonu. Lahikası, s.10.)

13 16 Mart 2015 te erişilmiştir. <http://www.risalehaber.com/insanin-seyir-noktaları-16926yy.htm>

14 Eski mübarek zâtların ekseri dıvanları ve ulemanın bir kısım risaleleri imanın ve marifetin neticelerinden ve meyvelerinden ve feyizlerinden bahsediler. Onların zamanlarında imanın esâsâtına ve köklerine hücum yoktu ve erkân-ı iman sarsılmıyordu. Şimdi ise köklerine ve erkânına şiddetli ve cemaatli bir surette taarruz var.

O dıvanlar ve risalelerin çoğu has müminlere ve fertlere hitap ederler; bu zamanın dehşetli taarruzunu def edemiyorlar. Risale'ti'n-Nur ise, Kur'an'ın bir manevi mu'cizesi olarak imanın esâsâtını kurtarıyor ve mevcut imandan istifade cihetine değil; belki çok deliller ve parlak bürhanlar ile, imanın ispatına ve tahkikine ve muhafazasına ve şübehattan kurtarmasına hizmet ettiğinden, herkese bu zamanda ekmeğe gibi, ilaç gibi lüzümü var olduğunu dikkatle bakanlar hükmediyorlar.

O dıvanlar derler ki: "Veli ol, gör. Makamata çık, bak; nurları, feyizleri al. "Risale'ti'n-Nur ise der: "Her kim olursan ol; bak, gör, yalnız gözünü aç, hakikati müşâhede et, saadet-i ebediyenin anahtarı olan imanını kurtar." (Kastamonu Lahikası, s.10)

Ayrıca Risale-i Nur'un Kur'an ve İslam meselelerine dair açıklamaları kelimeler, akide ve usulü'd-din gibi dini ilimlerin medreselerinde uzun süren eğitimler sonucu ancak elde edilebilen ilim, marifet ve tefekkür düzeyini herkesin az çok anlayabileceği bir tarzda günümüzde sıradan insanlara bile kazandırabilmektedir.

bepten biri ilgi alanına giren meselelere duyulan yüksek ihtiyaç ve talep, diğeri de bu meselelere verilen cevapların tatminkâr ve doyurucu olmasıdır.

Risale-i Nur yüzyıllardan beri Kur'an ve İslam aleyhindeki dinsizlerin, kâfir filozofların, inatçı Yahudi ve mağrur Hıristiyanların itiraz ettiği, şüpheler yaydığı ve intikam duyguları ile hücum ettiği Kur'an ve İslam meselelerine makul, mukni, bürhanlı, delilli izahlar getirmiş ve hücumları başarı ile savuşturmuştur. Ayrıca Risale-i Nur'un Kur'an ve İslam meselelerine dair açıklamaları kelimeler, akide ve usulü'd-din gibi dini ilimlerin medreselerinde uzun süren eğitimler sonucu ancak elde edilebilen ilim, marifet ve tefekkür düzeyini herkesin az çok anlayabileceği bir tarzda günümüzde sıradan insanlara bile kazandırabilmektedir.¹⁵

Risale-i Nur dinleyicisinden kendi açıklamalarını ve fikirlerini delilsiz olarak kabul etmesini istemez. Bu açıklamalar okuyucu ve dinleyicilerin hüsn-ü zannı ve müsbet kanaati üzerine kurulu açıklamalar değildir. Tam tersine bu açıklamalar ve fikirler bürhanlara ve delillere dayanır ve çürütülemez ispatlara dayanır.¹⁶

2.6. Zaman ve Mekânın Şartlarına Uygun Tebliğ

Risale-i Nur'un yazıldığı ve müminlerin ve bütün insanların imdadına yetiştiği zamanın ve ortamın özellikleri tebliğin de muhtevasını ve biçimini şekillendirmek açısından önemlidir.

Risale-i Nur'un yazıldığı ve tebliğ vazifesine başladığı asrı ve zamanı yine Risale-i Nur'un tavsifleriyle açıklayalım. Bu zamanın ve asrın en belirgin özellikleri şunlar gözükmektedir:

Büyük ölçüde materyalizme ve dinsiz felsefeye dayanan Avrupa medeniyeti her tarafta hükmetmekte ve sefahate, tüketime ve israfa dayanan hayat biçimini ve tabiatçı felsefesini bütün insanlığa dayatmaktadır.¹⁷

İslam âleminde ise yabancı adet ve gelenekler yaygınlaşmakta; iman ve İslam'ın temel inanç ve esasları inkârâ uğramakta; bid'alar hızla çoğalmaktadır. Müslüman toplumlar ise bu büyük zaaf ve hatalarını gidermek yerine gayr-i İslami bir hayat tarzını benimsemekte; müreffeh ve lüks bir hayat

15. Kur'an'ın aleyhinde bin seneden beri muntakimane hazırlanan dinsizlerin itirazlarını ve kâfir feylesofların terâküm edip şimdi yol bularak intişar eden şüphelerini ve Kur'an'ın dehşetli darbelerinden intikam besleyen muannid Yahudilerin ve mağrur bir kısım Hıristiyanların hücumlarını def edip mukâbele eden ve her asırda Kur'an'ın pekçok kahramanları ve manevi kaleleri vardı. Şimdi ihtiyaç bir ikiden yüze çıkmış. Ve müdafiler yüzden iki üçe inmiş. Hem, hakaik-i imaniye ilmi kelâmdan ve medreseden öğrenmek çok zamana muhtaç bulunduğundan, bu zamanda o kapı dahi kapandı. Hem çabuk, hem herkes anlayacak bir tarzda en derin hakikatleri tâlim eden Risale-i Nur, elbette İmâm-ı Ali Radıyal-lahü Anhın bu iltifatına layıktır. (Sikke-i Tasdik-i Gaybi, s. 95)

16. İlm-i mantıkta "kazıye-i makbûle" tâbir ettikleri (büyük zâtların, delilsiz, sözlerini kabul etmektir) mantıkça yakın ve katıyeti ifade etmiyor. Belki, zann-ı galiple kanaat verir. İlm-i mantıkta, "bürhân-ı yakîni" hüsn-ü zanna ve makbul şahıslara bakmıyor. Cerh edilmez delile bakar ki; bütün Risale-i Nur hüccetleri, bu bürhân-ı yakîni kısmındadır. Çünkü ehl-i velayetin amel ve ibadet ve sülûk ve riyâzette gördüğü hakikatler ve perdeler arkasında müşâhede ettikleri, hakaik-i imaniye. Aynen onlar gibi, Risale-i Nur, ibadet yerinde ilim içinde hakikate bir yol açmış; sülûk ve evrad yerinde, mantıkî bürhanlarla ilmi hüccetler içinde hakikatü'l-hakaika yol açmış; ve ilm-i tasavvuf ve tarikat yerinde, doğrudan doğruya ilm-i kelâm içinde ve ilm-i akide ve usulü'd-din içinde bir velayet-i kübrâ yolunu açmış ki, bu asrın hakikat ve tarikat cereyanlarına galebe çalan felsefi dalâletlere galebe ediyor; meydana çıkar. (Emirdağ Labikası-I, s. 90.)

17... Ammâ şu zamanda, medeniyet-i Avrupa'nın tahakkümüyle, felsefe-i tabiiyenin tasallutuyla, şerâit-i hayat-ı dünyeviyenin ağırlaşmasıyla, efkâr ve kulüb dağılmış, himmet ve inâyet inkısam etmiştir; zihinler mânevîyâta karşı yabânilemiştir. (Sözler, Yirmiyedinci Söz, İctihad Risalesi, s.443)

18... şu münkerât zamanında ve âdât-ı ecânibin istilâsı ânında ve bid'aların kesreti vaktinde ve dalâletin tahribâtı hengâmında, ... (Sözler, Yirmiyedinci Söz, İctihad Risalesi, s.442)

yaşamaya çalışmakta ve doğru değerlere dayanmayan bir siyaset ve yönetim tarzını benimsemektedirler.¹⁸

Müslüman toplumlarında insanların fikirleri büyük ölçüde istikameti kaybetmiş; akıllar manevi duygulara ve değerlere yabancı hale gelmiştir. Kısmen inancını ve İslami amelini koruyabilmiş olanların da fikir ve kalpleri dağılmış; birlik ve beraberlikleri bozulmuş ve kuvvetleri zaafa uğramıştır.¹⁹

Zamanımızda insan ve toplumun dikkati dünya hayatı, refahı ve mutluluğu üzerine yoğunlaşmış ve ahireti ya unutmuş ya da o kadar önemsemez olmuştur. Akıbeti görmeyen ve hazır lezzeti gelecekteki daha büyük saadete ve dünyanın faniliğini bildikleri halde ahirete tercih eder hale gelmişlerdir.²⁰

Yine günümüzde dinsizlik ve iman esaslarını inkâr fikri cehaletten değil, daha çok bilim ve felsefeden gelmektedir.²¹ Risale-i Nur ise inkâr şüphelerine karşı Kur'an'ın feyzi ve nuruyla başta Allah'ın varlığı ve birliği olmak üzere imanın bütün rükünlerini en sağlam delillerle ispat etmek suretiyle inkârcılığı ve materyalizmi dağıtmış ve inatçı dalaleti parçalamıştır.²²

Asrımızın bu hastalık ve hallerine karşı Risale-i Nur, Kuran'dan aldığı rahmet nurları ile günahlarda, sefahatte, dalalette ve küfürde manevi bir cehennem bulunduğunu, imanda, güzel ahlakta ve salih amelde ise gerçek mutluluk ve lezzetin olduğunu ispat etmekle insanları uyandırır ve kurtarır.²³

Bu asrın hastalıklarına ve özel şartlarına uygun çareleri ve ilaçları Kur'an'ın eczanesinden derleyip insanlara sunan Risale-i Nur, tebliğ vazii-

Müslüman toplumlarında insanların fikirleri büyük ölçüde istikameti kaybetmiş; akıllar manevi duygulara ve değerlere yabancı hale gelmiştir. Kısmen inancını ve İslami amelini koruyabilmiş olanların da fikir ve kalpleri dağılmış; birlik ve beraberlikleri bozulmuş ve kuvvetleri zaafa uğramıştır.

19. ....Meselâ, şu zamanda siyaset metâ ve hayat-ı dünyeviye'nin temini ve felsefenin revaçları gibi....(Sözler, Yirmiyedinci Söz, İctihad Risalesi, s.443)

20. Şu zamanın nazarı evvelâ ve bizzat saadet-i dünyeviye'ye bakıyor ve ahkâmı ona tevcih ediyor. Halbuki, şeriâtın nazarı ise evvelâ ve bizzat saadet-i uhreviye'ye bakar, ikinci derecede-âhirete olmak dolayısıyla-dünyanın saadetine nazar eder. Demek, şu zamanın nazarı ruh-u şeriattan yabânidir. (Sözler, Yirmiyedinci Söz, İctihad Risalesi, s.443)

21. Eski zamanda küfr-ü mutlak ve fenden gelen dalâletler ve küfr-ü inâdiden gelen temerrüd bu zamâna nisbeten pek azdı. Onun için eski İslâm muhakkiklerinin dersleri, hüccetleri o zamanda tam kâfi olurdu. Küfr-ü meşhûkû çabuk izâle ederlerdi. Allah'a imân umumi olduğundan, Allah'ı tanıttırmakla ve Cehennem azâbını ihtar etmekle çokları sefâhetlerden, dalâletlerden vaz geçebilirlerdi. Şimdi ise, eski zamanda bir memlekette bir kâfir-i mutlak yerine şimdi bir kasabada yüz tâne bulunabilir. Eskide fen ve ilim ile dalâlete girip inad ve temerrüd ile hakâik-i imâna karşı çıkana nisbeten şimdi yüz derece ziyâde olmuş. (Hutbe-i Şamiye, Sayfa 22-24)

22. Bu mütemerrid inatçılar firavunluk derecesinde bir gurur ile ve dehşetli dalâletleriyle hakâik-i imâniye'ye karşı muâraza ettiklerinden, elbette bunlara karşı atom bombası gibi, bu dünyâda onların temellerini parça parça edecek bir hakikat-ı kudsiye lâzımdır ki, onların tecâvüzatını durdursun ve bir kısmını imâna getirsin.

İşte Cenâb-ı Hakka hadsiz şükürler olsun ki, bu zamânın tam yarasına bir tiryâk olarak Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyânın bir mu'cize-i mânevîyesi ve lemeati bulunan Risâle-i Nur, pekçok muvâzenelerle en dehşetli muannid mütemerridleri Kur'an'ın elmas kılıncı ile kırıyor ve kâinat zerrelere adedince Vahdâniyet-i İlâhiye'ye ve imânın hakikatlerine hüccetleri, delilleri gösteriyor ki, yirmi beş seneden beri en şiddetli hücumlara karşı mağlûb olmayıp galebe etmiş. ..Evet, Risale-i Nur'da imân ve küfür muvâzeneleri ve hidâyet ve dalâlet mukâyeseleri bu mezkur hakikati bilmüşâhede isbat ediyor. ... Bu zamânda küfr-ü mutlak ve mütemerrid dalâletin inadını kıracak, parçalayacak, Risâle-i Nur'da tecelli eden hakikat-ı Kur'âniyedir. (Hutbe-i Şamiye, Sayfa 22-24)

23. Kur'an-ı Hakîmin sırr-ı icâzi ile hakîki bir tefsiri olan Risâle-i Nur, bu dünyâda bir mânevî Cehennemî dalâlette gösterdiği gibi, imânda dahi bu dünyâda mânevî bir Cennet bulunduğunu isbât ediyor. Ve günahların ve fenalıkların ve haram lezzetlerin içinde mânevî elim elemeleri gösterip, hasenat ve güzel hasletlerde ve hakâik-ı Şeriâtın amelinde Cennet lezâizi gibi mânevî lezzetler bulunduğunu isbat ediyor. (Hutbe-i Şamiye, Sayfa 16).... Akıbeti görmeyen ve bir düşünlerini-o cihetle-aklı başında olanlarını kurtarıyor. (Hutbe-i Şamiye, Sayfa 16).... Akıbeti görmeyen ve bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzetlere tercih eden hissiyât-i insâniye akıl ve fikre galebe ettiğinden; ehl-i sefâheti sefâhetinden kurtarmanın yegâne çâresi, aynı lezzetinde elemi gösterip hissinin mağlûb etmekte. Ve "Onlar dünya hayatını seve seve âhirete tercih ederler." (İbrahim Süresi, 3.) âyetinin işâretiyle, bu zamanda âhiretin, elmas gibi nimetlerini, lezzetlerini bildiği halde dünyevî kırılacak şîşe parçalarını ona tercih etmek, ehl-i iman için ehl-i dalâlete o hubb-u dünyâ ve o sır için tâbi olmak tehlikesinden kurtarmanın çâre-i yegânesi, dünyâda dahi Cehennem azâbını ve elemelerini göstermekle olur ki; Risâle-i Nur o meslekten geliyor.

İşte Risâle-i Nur'daki ekser muvâzeneler, küfür ve dalâletin dünyâdaki elim ve ürkütücüneticilerini göstermekle, en muannid ve nefisperest insanları dahi o menhus gayr-i meşrû lezzetlerden ve sefâhetlerden bir nefret verip aklı başında olanları tevbeye sevk eder. (Hutbe-i Şamiye, Sayfa 17-18)

*Risale-i Nur
Kur'an'ın bir
tefsiri olarak
Kur'an'daki
insanlığa rahmet
yönüne uygun
olarak insanı ve
toplumunu hidayete
çağırır ve onu
sırat-ı müstakime
davet eder.*

fesinde ileri derecede başarılı olduğu kanaatindeyiz. Bu hareketin yol aldığı mesafe henüz istenen düzeyde olmaktan uzaksa da, Risale-i Nur'un muhatap olduğu rağbet ve revaç ve artık bütün İslam âleminin, hatta bütün insanlık âleminin bu eserlerden istifade etmek için gayret sarf etmesi, gelecek hakkında ümitli olmamızı gerektirmektedir.

3. Sonuç

Bu çalışmada bir tecdit hareketi olarak görülen Risale-i Nur ve hareketinin Müslümanlara, İslam toplumuna ve insanlığa ne gibi mesajlar getirdiği, bunları nasıl sunduğu, insana, bakış açısının ne olduğu, insanlarda ne gibi değişim ve gelişmeler görmek istediği ve sonuç olarak nasıl bir toplumu hedeflediği ele alınmıştır. Kısacası Risale-i Nur eserlerinin ve hareketinin tebliğ ve tecdit yöntemi irdelenmeye gayret edilmiştir.

Eserin içeriği ve ihtiva ettiği mevzular çok geniş bir alanı kapsadığı için bu çalışmada ele alınmadı.

Risale-i Nur'un temel bakış açısı tamamen Kur'an'a dayalıdır ve her şeyi Kur'an'ın temel maksatlarına uygun bir biçimde ele alır. Her varlık ve hadise Allah'ın varlık ve birliğine bir delildir. Her şey yaratılış hedefi istikametinde hareket ettikçe değer ve anlam kazanır. Risale-i Nur kâinatı, içindeki varlıkları ve aralarındaki münasebeti bir bütün olarak görür ve mana-yı harfiyle değerlendirir.

Risale-i Nur Kur'an'ın bir tefsiri olarak Kur'an'daki insanlığa rahmet yönüne uygun olarak insanı ve toplumu hidayete çağırır ve onu sırat-ı müstakime davet eder. Risale-i Nur dünyaya ve toplum hayatına baktığı vakitlerde ise müsbet hareketi önerir ve her şeyde Allah'ın rızasını, yüksek ahlaki ve fazileti arar.

Risale-i Nur muhatap olarak her türden insana hitap eder. Her muhataba en uygun dil ve üslubu kullanır.

Risale-i Nur insana bir bütünlük içinde bakar. İnsanı bir bütün olarak ele alır ve psikolojisine uygun bir ikna yolunu tercih eder. İnsanı rahatsız etmez; tam tersine şevk ve heyecan verir; insanı teselli eder. Risale-i Nur insanlara müsbet olarak ve iyi niyetle yaklaşır. İnsan fitratındaki olumsuz duygu ve fiilleri yok saymaktansa şeytana, nefse, ehl-i dalalete, zararlı kimselere yönlendirir.

Risale-i Nur hiçbir meselesini muhatabın aklına, kalbine, vicdanına ve akl-ı selimine teyit ettirir; bireyi bilinçlendirir, akli muhakemesini geliştirir. Karar verme mekanizmasını harekete geçirir. Muhatabın akıl ve iradesini kullanmadan kimsenin arkasından gitmesine mani olur.

Risale-i Nur meselelerini çok yönlü olarak açıklar. Akıl ve kalbin birlik-teliği, beden, ruh ve duyguların dayanışmasıyla çok yüksek bir bilinç, inanç ve kemal derecesi kazandırır.

Risale-i Nur zamanımızın tabiatçı, maddeci ve hazcı felsefelerine karşı müminlere ve Müslümanlara güçlü bir iman kazandırır; akıl ve kalplerini şüphelerden kurtarır ve her iki dünyada huzur ve mutluluğu kazandıracak formüller ve çareler sunar.

Risale-i Nur ileri derecede muhtaç olunan meselelere el atması ve bu

meselelere tatminkâr ve doyurucu cevaplar vermesi ona gösterilen yüksek ilginin ana sebepleridir.

Risale-i Nurların ele aldığı meseleler yüzyıllardan beri hücum edilen Kur'an ve İslam hakikatleri olup Risale-i Nur bunlara makul, mukni, bürhanlı, delilli izahlar getirmiş ve hücumları başarı ile savuşturmuştur. Ayrıca Risale-i Nur'un Kur'an ve İslam meselelerine dair açıklamalarıyla yüksek bir ilim, marifet ve tefekkür düzeyini herkese kazandırabilmiştir.

Risale-i Nur'un yenilikçi olmasının en bariz özelliklerinden biri de yazıldığı ve imdadına yetiştiği zamanın ve ortamın özelliklerini göz önünde tutmasıdır. Bu da onun muhtevasını ve biçimini şekillendirmek açısından önemlidir.

Risale-i Nurların yazıldığı ve tebliğ vazifesine başladığı çağ ve zamanın en belirgin özellikleri, materyalizme ve dinsiz felsefeye dayanan Avrupa medeniyetinin dünya görüşü ve hayat biçimi ile her tarafı istila etmesidir. Bu sebeptir ki bu zamanda dünya hayatı, refahı ve mutluluğu esas tutulmuş ve ahiret önemsizleşmiştir.

Risale-i Nur ise imanın bütün rükünlerini en sağlam delillerle ispat etmek suretiyle inkârcılığı ve materyalizmi dağıtmış ve inatçı dalaleti parçalamıştır. Ayrıca günahlarda, sefahatte, dalalette ve küfürde manevî bir cehennem bulunduğunu, imanda, güzel ahlakta ve salih amelde ise gerçek mutluluk ve lezzetin olduğunu ispat etmekle insanları uyandırmış ve ayı-lanları kurtarmıştır.

Bu asrın hastalıklarına ve özel şartlarına uygun çareleri ve ilaçları Kur'an'ın eczanesinden derleyip insanlara sunan Risale-i Nur, tebliğ vazifesinde ileri derecede başarı göstermiştir. Bu hareketin kat ettiği mesafe henüz istenen düzeyde olmaktan uzaksa da, Risale-i Nur'un muhatap olduğu rağbet ve revaç ve artık bütün İslam âleminin ve hata bütün insanlık âleminin bu eserlerden istifade etmek için gayret sarf etmesi, gelecek hakkında ümitli olmayı gerektirmektedir.

Abstract

While studying the revival of Islam in the Risale-I Nur, we need to investigate innovations in the way it considers the content and relating the content, the purpose and style of addressing, and the ways it treats the addressee and reader. We attempt to describe in the Risale-I Nur, what sort of messages are brought to Muslim societies and humanity, and how these messages are presented, how the man is viewed, what sort of changes and developments are meant in human beings and what type of a society has been aimed. Briefly we endeavor to describe the tabligh and tajdid methods assumed in the works and the movement of the Risale-I Nur.

Key Words

Revival, innovation, educational method, tabligh method, addressee, perfect man

Risale-i Nur'un yenilikçi olmasının en bariz özelliklerinden biri de yazıldığı ve imdadına yetiştiği zamanın ve ortamın özelliklerini göz önünde tutmasıdır. Bu da onun muhtevasını ve biçimini şekillendirmek açısından önemlidir.